

Baroko

- (20. léta 17. stol – 70. léta 18. stol.)
- vznik – Itálie

spol. situace

- konflikty mezi katolíky a protestanty
- 30-ti letá válka
- u nás vrcholí pražskou defenestrací (1618)
- evr. velmoci kolonizují hlavně americké území

charakteristika slohu

- původní význam – směšný, nevkusný
- protipól k renesanci, její dokonalosti
- prosazuje se náboženská citlivost, duchovno a nedůvěra v rozum (války, drastické výjevy, mnoho násilí a smrti – obrat k Bohu, k nadpřirozené a všemocné síle)
- renesanční člověk hledal pravdu prostřednictvím rozumu
- baroknímu člověku je zjevena Bohem
- ve všech druzích umění vítězí citovost, tajemno a mysticismus nad racionálností
- umění ohromuje velkolepostí, dramatičností a kontrasty
- uchvacuje pohybem, barvami a nádherou

rokoko – úpadková fáze , 18. stol s přehnanou zdobností, přeplácáností, vyumělkování
- zjemnění a žertovný odklon od temného baroka

Umění

● architektura:

- mohutné velkolepé stavby, oblé linie, výborná akustika
- bohatá výzdoba, zlato, mramor
- převaha církevních staveb
- Klementinum (Praha)

● malířství:

- kontrast světlo – stín (šerosvit)
- Rembrant, K. Škréta, P. Brandl, M. Braun

● hudba:

- zdobená melodie, rozvoj nástrojové hudby, zdokonalování nástrojů, - hlavně varhany, rozvoj varhanní a operní tvorby
- J. S. Bach, A. Vivaldi, G. F. Händel, Adam Michna z Otradovic

● literatura:

- patos, kupení kontrastů, pomíjivost, marnost, smrt, osudové zvraty
- v jazyce – bujnost, dlouhá souvětí, květnatý styl, novotvary, slovní hříčky, metafory
- světská a duchovní lyrika
- světské žánry – poezie, epigram, drama, román – pikareskní (šibalský)
- (život a zázemí nižších vrstev)

ČESKÁ BAROKNÍ LITERATURA

- Po porážce na Bílé hoře roku 1620 dochází k potrestání účastníků stavovského povstání a zabavení jejich majetku. Řada učenců je nucena odejít do exilu (do vyhnanství).
- Vznikají dva proudy českého písemnictví: domácí a exilové. Domácí tvorba se stává nástrojem rekatolizace (návrát ke katolické víře). Literaturu ovlivňují kněží, zejména z řad jezuitského řádu.
- Dochází k oslabování postavení češtiny, ta ustupuje němčině.

Jan Amos Komenský (1592–1670)

- Spisovatel, pedagog, biskup Jednoty bratrské, představitel exilového písemnictví. Je nazýván „Učitelem národů“.
- Uvádějí se různá místa jeho narození: Uherský Brod, Komňa a Nivnice. Zemřel v Amsterdamu, pochován je v Naardenu.
- Věnoval se teorii výchovy, didaktice a výuce jazyků, psal učebnice.
- **Labyrinth světa a ráj srdce** – alegorická skladba. Vypráví o poutníkově, který prochází městem se svými průvodci

Vševědem Všudybudem a Mámením.
Ti se mu nesnaží ukázat svět pravdivě,
ale ze svého pohledu.

- **Orbis pictus (Svět v obrazech)** – ilustrovaná učebnice jazyků.

- **Velká didaktika** – spis popisující vyučovací metody.

V den jeho narození 28. března
slavíme Den učitelů.

Didaktika je teorie vyučování.

Adam Michna z Otradovic (1600–1676)

- Básník, hudební skladatel, sborníčník, varhaník.
- Podílel se na rozvoji české hudební kultury, věnoval se lyrické poezii.
- **Česká mariánská muzika** – soubor písní oslavujících Pannu Marii, patří sem např. vánoční píseň *Chťíc, aby spal*.
- **Loutna česká** – cyklus 13 milostných a tanečních písní, které jsou věnovány mystickému sňatku křesťanské duše. Vyjadřují lásku k Bohu.
- **Svatoroční muzika** – obsahuje písně k jednotlivým obdobím roku, některé z nich oslavují světcy.

Bohuslav Balbín (1621–1688)

- Spisovatel, historik, jezuitský kněz, pedagog, představitel domácí literatury.
- Nejprve psal latinské básně, později se věnoval spíše dějepisné tvorbě.
- **Rozmanitosti z historie Království českého** – jedná se o soubornou českou vlastivědu.

- **Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého** – toto dílo bylo vydáno až na počátku národního obrození. Balbín zde vyjadřuje právo národa na vlastní jazyk.

- **Učené Čechy** – latinské dílo, které popisuje kulturní a literární dějiny.

Satira na čtyři stavy

- Veršovaná skladba, která vznikla na rozhraní 17. a 18. století. Kritizuje společenské poměry v období baroka, zaměřuje se na kněžstvo, šlechtu, měšťany i sedláky.
- Skladba se nedochovala celá, závěr chybí. První část je věnována životu ve městě, druhá část se zabývá některými ženskými vlastnostmi a třetí část líčí život na venkově.

Lidová tvorba

- **Kramářské (jarmareční) písně** – mívaly různá témata, např. o nešťastné lásce, o zločinech či o přírodních katastrofách. Byly zpívány během jarmarků a doprovázeny hrou na flašinet. Přitom se ukazovaly obrázky, které ilustrovaly daný příběh. Texty písní se následně prodávaly.

Flašinet je přenosný hudební nástroj podobný malým varhanám, který při točení klikou hraje melodii předem vyznačenou na válci.

? Znáš flašinet z některých filmových pohádek? Z které?

- **Interludia** – byly frašky z lidového života, např. **Lamentace venkovanů**, které se vkládaly do přestávek vážných her. Často se vysmívaly sedlákům, kritizovaly nedostatky tehdejší společnosti, výjimkou nebylo ani užití vulgariзмů.

?

Vysvětlíte si pojem lamentace a sestavte ve skupinách lamentace žáků 7. třídy, ovšem bez vulgariзмů. Vyslechněte si také lamentaci vašeho učitele češtiny.